

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНИ

СИЛАБУС

з дисципліни «ВИВЧЕННЯ СПОРІДНЕНИХ ІНСТРУМЕНТІВ»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень	Курс	I-IV
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	1-8
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	8
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	128
Освітньо-професійна програма	Оркестрова майстерність	Лекції	-
		Семінари	-
		Практичні	-
		Індивідуальні	128
		Самостійна робота	112
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Заліки: 1-8

Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Гайденко Анатолій Павлович, професор
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Gajdenko_2022.pdf
e-mail	anathaidenko@gmail.com

ПІБ, посада	Костенко Наталія Євгенівна, доцент
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Kostenko.pdf
e-mail	kostenkonatalia1@gmail.com

ПІБ, посада	Костогриз Сергій Олександрович, доцент
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Kostogryz.pdf
e-mail	sergukrinternet@ukr.net

ПІБ, посада	Ткаченко Вікторія Миколаївна, доцент
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Tkachenko.pdf
e-mail	viktoriya2001guitar@gmail.com

ПІБ, посада	Литвищенко Олександр Володимирович, викладач
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Litvischenko.pdf
e-mail	sasha.litwish128@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Оркестрова майстерність». Силабус визначає обсяг знань, алгоритм вивчення дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування комплексу знань з органології та виконавства на споріднених народних інструментах, які є усталеними в системі академічного народно-виконавського мистецтва, та опанування їх практичного застосування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми підготовки бакалаври здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- термінологію та понятійно-категоріальний апарат академічного народно-інструментального виконавства;
- навчальний нотний матеріал та рекомендовану методичну, базову літературу;
- стилістику та жанрову специфіку музичних творів різної історичної доби;
- засоби музичної виразності академічного народного інструментарію, прийоми гри та штрихову палітру;
- методи репетиційної роботи та етапи підготовки до концертного виконання;
- виконавські інтерпретації відомих інструменталістів.

У результаті вивчення курсу здобувачі повинні **уміти:**

- опанувати основними виконавськими навичками гри на спорідненому музичному інструменті (за вибором);
- розвинути техніку читання з нотного аркуша, транспозиції та акомпанементу;
- оволодіти прийомами виконання, що відповідають різноманітним видам народно-інструментальної фактури;
- використовувати раціональну художньо-виправдану аплікатуру;

- відтворювати художню концепцію музичного твору, його форму і стильові риси;
- розвивати та накопичувати свій педагогічний потенціал і досвід.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних компетентностей**:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **спеціальних (фахових) компетентностей**:

СК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності теорії та практики музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в практичній діяльності.

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК17. Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого/хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН4. Аналізувати музичні твори з визначенням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН8. Демонструвати музично-аналітичні навички під час створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання щодо особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем

Заліковий модуль 1. Ознайомлення з регіональними традиціями музикування на споріднених народних інструментах України. Вивчення законів розгортання музичного матеріалу у творах народно-інструментального жанру.

Заліковий модуль 2. Формування технічного апарату виконавця в умовах характерних особливостей звукоутворення музичного інструменту. Робота над технічним матеріалом (гамами, етюдами, вправами) на обраному інструменті.

Заліковий модуль 3. Особливості опанування музичного фразування та розгортання засобів інструментального інтонуювання. Опанування штриховою палітрою виконуваного музичного матеріалу в аспекті розгортання драматургії твору та її образності.

Заліковий модуль 4. Розвиток навичок виконавського мислення інструменталіста. Формування інтонаційного та динамічного слуху як основи реалізації творчих завдань.

Заліковий модуль 5. Фразування, як засіб розгортання та структурування в музиці: інструментальні можливості та їх реалізація. Логіка формування та застосування аплікатурних принципів.

Заліковий модуль 6. Темп як засіб виразності та об'ємності музичного матеріалу. Виховання відчуття пульсу та реалізації його у звучанні.

Заліковий модуль 7. Образна багатоплановість та передача характеру засобами академічного народно-інструментального звуковидобування. Динамічна перспектива як засіб виразності.

Заліковий модуль 8. Динаміка, штрихи, темп, фактура як засоби виконавської інтерпретації під час концертного виступу. Концертне виконання різножанрових творів на споріднених інструментах (за вибором здобувача).

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття та самостійна робота. У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти відвідують аудиторні заняття, поглиблено вивчають матеріал навчальної дисципліни, виконують запропоновані завдання. Навчальний процес забезпечують матеріали різного рівня складності: інструментальні твори, презентації, відеоматеріал; творчі та проблемно-пошукові завдання, посилання на ресурси та інтернет – сайти в мережі Інтернет, відеотека, дискографія, нотні збірники з професійно-виконавським репертуаром для баяністів, акордеоністів, домристів, балалаєчників, гітаристів, цимбалістів, бандуристів, музично-педагогічна література.

Навчальні ресурси

Навчання проводиться в аудиторіях ХНУМ імені І. П. Котляревського та за допомогою платформ Zoom, Google-meet. Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Messenger тощо. Для забезпечення освітнього процесу використовується нотний фонд бібліотеки ХНУМ імені І. П. Котляревського, аудіо та відео записи, методична література, дидактичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи здобувачів освіти.

Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS.

Кількість балів	Національна шкала	ECTS шкала
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX
1–34	Незадовільно	F

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

90–100–A– відмінно. Довершене художнє виконання творів; успішне виконання завдань для самостійної роботи, передбачені навчальною програмою; творчий підхід у практичному використанні набутих компетенцій.

82–89–В– добре. Художньо переконливе виконання творів з незначними технічними помилками на високому рівні компетентності; успішне виконання завдань для самостійної роботи.

75–81–С– добре. Виконання творів з невеликою кількістю змістовних помилок, що забезпечило прояв необхідної компетентності; помірний рівень креативності у виконанні завдань для самостійної роботи.

64–74–D– задовільно. Виконання творів зі значною кількістю змістовних та технічних помилок; виконання завдань для самостійної роботи у обсязі, не меншому 50% і відповідає основним вимогам до їх повноти та якості виконання.

60–63–Е– задовільно. Виконання творів, яке задовольняє мінімальні вимоги на низькому рівні компетентності; виконання завдань для самостійної роботи у обсязі, не меншому 50% і відповідає основним вимогам до їх повноти та якості виконання.

35–59–FX– незадовільно (з можливістю повторного складання). Виконання творів зі значними художньо - технічними недоліками, що не задовольняє мінімальних вимог, але рівень якого можна підвищити самостійно.

1–34–F– незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни). отримується у випадку неспроможності до виконання творів, демонстрації дуже низького рівня компетентності та потребує повторного вивчення курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися здобувачам освіти з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів вищої освіти у міжнародних та вітчизняних музичних конкурсах, фестивалях, концертах, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика викладання дисципліни відповідає вимогам «Положення ХНУМ імені І.П. Котляревського про академічну доброчесність» та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського».

Рекомендовані джерела

1. Олексюк О. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посіб. Київ : Знання України. 2004. 264 с.

2. Методика викладання гри на спеціальному інструменті : метод. рек. для студ. спец. 6.020204 «Музичне мистецтво (Народні інструменти)». Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2013. 103 с.

3. Снедкова Л. Споріднені народні інструменти в ансамблі та навчальному процесі : методичні настанови. Харків: ФОП Панов А.М. 2020. 80 с.

4. Грица С. Мелос української народної епіки. Монографія. Київ, 2015. 340с.

5. Гусак Р. Народні музичні інструменти. Історія української музики: У 7 т. Т. 1. Кн. 1: Від найдавніших часів до XVIII століття. Народна музика . Київ: Видавництво ІМФЕ. 2016.440 с.

6. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): підруч. для вищ. навч. закл. культури і мистец. I—IV рівнів акредитації / М. Давидов ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Вид. 2-ге, допов., випр. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2010. 592 с.

7. Кушпет В. Старцівство: мандрівні співці музиканти в Україні (XIX – поч. XX ст.). Київ, 2007. 496 с.

8. Кушпет В. Самовчитель гри на старосвітських музичних інструментах. Кобза О. Вересая, бандура Г. Ткаченка, торбан Ф. Відорта. Київ: LitSoft, 2007. 148 с.

9. Кучерук В. Народний музичний інструмент України: Науково-методичний посібник / М-во освіти України; Волинський державний університет. Луцьк: Ред.-вид. від. Волинського державного університету, 2000. 122 с..

10. Мацієвський І. Музичні інструменти гуцулів. Монографія-збірник. Вінниця: Нова книга, 2012. 464 с.

11. Музичні інструменти українського народу [упоряд., підготов. тексту, показч. О. О. Савчук ; післямови І. В. Мацієвського, В. Ю. Мішалова, М. Й. Хая]. Друга редакція. Харків . Вид. Савчук О. О., 2012. 512 с.

12. Хай М. Музика Бойківщини. Монографія-збірник. Київ. 2002. 304 с.

13. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція). Монографія. Київ-Дрогобич. 2011. 559 с.

14. Хай М. Українська інструментальна музика усної традиції. Монографія-збірник. Київ-Дрогобич, 2011. 467 с.

15. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. Друга редакція. Харків. 2012. 510 с.

16. Черкаський Л. Музичні інструменти українського народу. Київ. Видавництво «Балтія - Друк». 72 с.

17. Хай М. Гуслі, бандура і кобза як інструменти різних фаз еволюції української епічної традиції. Кобзарсько-лірницькі традиції та їх сучасний розвиток. Київ. 2004. 145 с.

18. Хай М. Традиційний музичний інструментарій Полісся. «Родовід». 2000, № 16. С.14–23.

19. Хай М. Традиційні народні інструменти українців в аспекті сучасного суспільно-політичного процесу //Проблеми етномузикології. Київ. Родовід. 2000. Вип. 1. 98 с.

20. Хоткевич Г. Українські народні музичні інструменти. Пам'ятки України. Київ. 2000. № 1. 94 с.

21. Черемський К. Повернення традиції. Харків: Центр Леся Курбаса, 2002. 120 с.

22. Черкаський Л. Живі струни України. Київ. KM Academia, 2000. 47 с.

23. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти. Київ, Техніка, 2003. 123 с.

24. Шостак В. Тисячолітнє дерево. Народні музичні інструменти Закарпаття: музичні традиції і сучасність [післяслово І. Мацієвського]. Ужгород. Карпати, 2016. 206 с.

25. Яремко Б. Музичні інструменти Гуцульщини. Нар. творчість та етнографія. Львів. 2006. № 5. С.5–7.

26. Яценко Ю. Сріблястий кобзи передзвін. Посвіт. Львів. 2003. № 4. С.5–7.

Базова література:

Баян-акордеон

27. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності баяніста. Київ: Муз. Україна. 2003. 88 с.

28. Давидов М. Школа виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): Посібник. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2008. 112 с.

29. «АБС (Акордеон. Бандура. Цимбали)»: самоучитель гри / Під ред. Р. Є. Дверія. – Львів: ЛОНМІО, 2005. 40 с.

Чотириструнна домра

30. Давидов М. Народні музичні інструменти України в період національного відродження // Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. Київ. 2003. 309 с.

31. Лисенко М.Т. Школа гри на чотириструнній домрі. «Музична Україна». Київ. 2000. 87 с.

32. Михеєв Б. Акустичні закономірності звукоутворення на домрі. Харків. ОНМЦ. 2002. 89 с.

33. Муха А. Домра. Українська музична енциклопедія, Т.1 / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ. 2006. С. 641.

Гітара

34. Гітарне мистецтво ХХ століття як феномен творчості: монографія / Т. П. Іванніков. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2018. 392 с.

35. Козлін В. Гітара. Українська музична енциклопедія, Т.1 / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ. 2006. С. 470–471.

36. Музичний інструмент шестиструнна гітара: Програма для музичної школи (музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу). Київ: НОВА КНИГА. 2005. 80 с.

37. Сомик О. М. Історія становлення музичного інструменту класична гітара в контексті європейської музичної культури // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 49. С. 277–279.

Балалайка

38. Муха А. Балалайка // Українська музична енциклопедія, Т.1. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ. 2006. с. 129

39. Шевченко Ю. А. Використання балалайки у виконавській діяльності музично-інструментального колективу: навч.-метод. посіб. Херсон: ФОП Грінь Д. 2013. 126 с.

Цимбали

40. Баран Т. Цимбали та музичний професіоналізм: підручник ; Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Львів. Афіша. 2008. 224 с.

41. Дверій Л., Дверій Р. ЦИМБАЛИ (вправи для розвитку виконавської техніки цимбаліста) — частина з самовчителя гри «АВС (Акордеон. Бандура. Цимбали)», доповнена. Львів. 2006. 56 с.

Бандура

42. Баштан С. , Омельченко А. «Школа гри на бандурі». Київ. 2004. 78 с.

43. Брояко Н. Теорія і практика бандурного виконавства: навч. посіб. Київ: Ліра, 2017. 196 с.

44. Мандзюк Л. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчі та психолого-педагогічні аспекти. Харків. ХДУМ ім. І.П. Котляревського, 2007. 130 с.

45. Омельченко А. «Школа гри на бандурі». Київ. 2000. 134 с.

46. Скляр І. Київсько-харківська бандура. Київ : Музична Україна, 2001. 115 с.

47. Музиченко Я. Уроки бандури. «Україна молода», № 116, 3.07. 2007. С. 12–26.